Санкт-Петербург шәһәри, Тележнаја күчәси 37. Азәрбајҹан Милли-Мәдәни Мухтаријјатынын офиси. Һәр күн нечә-нечә азәрбајҹанлынын тәшриф кәтирдији бир мәркәз.

Бу шәһәрдәки Азәрбајҹан зијалыларынын иши вә һәмрә'ілјиндән мәним аз-чох хәбәрим вар иди. Онларла јахындан таныш олмаг, халгымызын бу чәтин күнләриндә һансы арзу вә истәкләрлә јашадыгларыны өјрәнмәк үчүн Нева саһилләринә јолландым. Мусаһибим Санкт-Петербургдакы Азәрбајҹан Милли-Мәдәни Мухтаријјатынын ичрачы директору, РФ Һәрб-Тарихи Елмләр Академијасынын һәгиги узвү, академик Әлихан Мусајевдир.

АЗӘРБАЈҸАН ДИАСПОРУ

НЕВА САҺИЛЛӘРИНДӘКИ ҺӘМВӘТӘНЛӘРИМИЗ

- Әлихан мүәллим, Санкт-Петербург Азәрбајҹан Милли-Мәдәни Мухтаријјаты нә вахт вә һансы еһтијачлардан јаранды?

- Инсан үрәји даш дејил. Хочалы сојғырымы, бир милјона јахын јурдундан-јувасындан ајры дүшмүш сојдашларымызын күнү-күзәраны, кечид дөврүнүн чәтинликләри... Бүтүн бунлар һамысы дүнјанын һарасында олурса-олсун, әсл азәрбајҹанлынын гәлбини көјәдир, үрәјини ағрыдыр. Гејри-ихтијари, доғулуб боја-баша чатдығын торпаг гаршысында, ел-оба гаршысында мәс'улијјәтин гат-гат артыр. Нә исә етмәк истәјирсән, кимәсә әл тутмаг кечир гәлбиндән. Чохдан бу шәһәри өзләринә икинчи Вәтән сечмиш санкт-петербурглу азәрбајҹанлылар узун илләр бу ағры-ачыларла ајры-ајрылыгда јашадылар. Һөһәјәт, 21 апрел 1999-чу илдә Санкт-Петербургда јашајан азәрбајҹанлылардан ибарәт көркәмли елм вә мәдәнијјәт хадимләринин, бизнесменләрин, идманчыларын вә башгаларынын төшәббүсүлә Азәрбајҹан Милли-Мәдәни Мухтаријјатынын мәркәзи јарадылды. Бу мәркәз бизи бир амал үғрунда бирләшдирди.

- Санкт-Петербургда нә гәдәр азәрбајҹанлы вар? Азәрбајҹан диаспору бирлик вә һәмрә'ілјк јолларында онларла әлагәни нечә гурур?

- Төкчә Санкт-Петербург шәһәриндә 200 миндән чох азәрбајҹанлы јашајыр. Биз дејә билмәрик ки, Санкт-Петербургдакы Азәрбајҹан диаспору онларын һамысынын бирлијинә наил олмушдур. Һәлә габагда ишләримиз чохдур. Көрүрсән ки, онларын арасында һәлә дә чылыз һиссләрлә јашајанлар вар. Бәлкә сөз-сөһбәтләри нәинки Азәрбајҹан диаспорунун ишинә, бүтүнлүклә Азәрбајҹанымызын көләчәјинә бөјүк төһлүкәдир. Азәрбајҹан Милли-Мәдәни Мухтаријјатынын Ағсаггаллар Шурасы бу истигамәтдә бөјүк ишләр апарыр. Һ.Аббасовун И.Рәһимовун, Ф.Әскәровун, Ә.Вәкиловун, Ә.Һәмәјевин, Һ.Имановун, В.Мәмишовун вә башгаларынын һөрмәт вә нүфузу сајәсиндә адамлар баша дүшүрләр ки, инди елә бир дөврдүр ки, бирлик бизә һава вә су кими лазымдыр. Ачар бирликдә биз һүгугларымызы мүдафиә едә биләрик. Ачар бирликдә биз ушагларымызын парлаг көләчәјини то'мин едә биләрик. Бизим бирлијимиз өзүмүзә нечә вачибдирсә, дөвләтимиз үчүн дә, доғма Азәрбајҹанымыз үчүн дә елә вачибдир. Бизим бирлијимиз Русија вә Азәрбајҹан халглары арасында, ејни заманда дикәр халгларла да достлуг корпүсүнүн гурулмасында вачибдир. Бизим бирлијимиз һазырда бизим варлығымызын төсдигидир. Мухтаријјатын органы олан "Азәри" гәзетинин бу ишдә ролу чох бөјүкдүр...

- Әлихан мүәллим, үзр истәјирәм, мән гәзетинизин бә'зи сајлары илә таныш олдум. Бүтүн сәһифәләр рус дилиндә чап олунуб. Олмазмы, һәр гәзетин мүәјјән сәһифәси ана дилимиздә чап олунаҹды?

- Бу, анчаг вә анчаг мәтбәә чәтинликләриләә бағлыдыр. Чох көзәл ираддыр, биз бүтүн бунлары көләчәк ишләримиздә нәзәрдә тутмушуг. Ахы, игтисади чәтинликләр Русијадан да јан өтмәјиб... Буна бахмајараг, гәзетимиз чох кениш охучу аудиторијасы газаныб. Төкчә Петербургда јох, Москвада, һәтта Америкада јашајан азәрбајҹанлылар арасында да гәзетимизин охучулары вардыр. Бүтүн бунлара көрә гәзетин илк јарадычысы вә шеф-редактору олмуш Корниловск фарфор заводунун баш директору, "Електрокерамика" Елм Истеһсалат Бирлијинин президенти, академик Һејдәр Иманова өз миннәтдарлығымызы билдиририк.

- Әлихан мүәллим, халгымызын милли-мәдәни дәјәрләринин, тарихинин, милли адәт-ән'әнәләримизин горунмасында диаспорун ролу барәдә нә дејә биләрсиниз?

- Санкт-Петербургдакы Азәрбајҹан диаспору төзә јараңмасына бахмајараг, тарихимизин, милли адәт-ән'әнәләримизин горунмасында бөјүк рол ојнајыр. 25 јанвар 2001-чи ил тарихдә мәркәздә дөјирми маса кечирилди. Орада тарихимиз, милли адәт- ән'әнәләримиз һаггында үрәкдолусу данышылды. Новруз бајрамына һазырлыг үчүн тәдбир көрүлдү. Биз нәинки Новруз бајрамыны, дикәр бајрамларымызы да бурада бирликдә гејд едирик. Бајрамларда Азәрбајҹанын көркәмли сәнәткарлары гонағымыз олур. Нәсибә Зејналова, Флора Кәримова, Әдаләт, Сәрхан Сәрхан, Назпәри Достәлијева вә башгалары. Ағрыјан јеримиздир ки, 1998-чи илдә Санкт-Петербург-Бакы арасында имзаланан разылашмаја өсасән бөјүк шаиримиз Низами Көнчәвинин һејкәлини һәлә дә шәһәрдә учалда билмәмишик. Јахын күнләрдә офисимиздә Азәрбајҹан кушәси јарадачағыг. Һансы ки, мусиги аләтләримиз, Азәрбајҹан јазычыларынын әсәрләри, милли кејимләримиз, Азәрбајҹан гәзетләри вә с. бу кушәнин бәзәји олачаг.

Биз Санкт-Петербургда мәсчид вә дини абидәләр һаггында да дүшүнүрүк.

- Дилимизә гајғы, онун горунуб инкишаф етмәсиндә диаспорун ролу нәдән ибарәтдир?

- Бу, бизим ән бөјүк гајғыларымыздан биридир. Биз Мухтаријјат Мәркәзиндә өзүнәмәхсус "базар күнү" мәктәби ачмаг истәјирик ки, бурада өвладларымыз доғма Азәрбајҹан дилиндә охусунлар, бәдии әдәбијјат дәрнәкләриндә мәшғул олсунлар. Бизим милли гәһрәманлары танысынлар, һимнимизи вә дикәр дөвләт атрибутларыны өјрәнсинләр. Көләчәкдә азәрбајҹанлы шаир вә јазычыларла көрүшмәк планымыз вар. Бүтүн бунлар илк аддымлардыр. Бу күнләрдә исә шаир Ариф Мәтин вә Алла Ахундова илә көрүш кечирәчәјик.

- Азәрбајҹанлы төләбә вә көнчләр барәсиндә дә фикирләриниз бизимчүн мараглыдыр.

- Диаспорун фәал үзвләриндән Бабәк Әсәдовун рәһбәрлији илә Мухтаријјатын нәздиндә М.Казымбәј адына Көнчләр клубу јарадылмышдыр. Бу клубда тез-тез төләбә вә көнчләрлә көрүшләр кечирилир. Бу көрүшләр көстәрир ки, бизим төләбә вә көнчләр әсл вәтәнпәрвәрдирләр. Онлар диаспорун кечирдији бүтүн тәдбирләрдә фәал иштирак едирләр. Азәрбајҹанын мүстәгиллији күнүнә, Дүнја Азәрбајҹанлыларынын һөмрә'ілији күнүнә һәср едилмиш көрүшләр белә көрүшләрдәндир. Азәрбајҹан диаспорунун ағсаггаллары илә чај сүфрәси әрхасында олан белә көрүшләрдә төләбә көнчләримиз чох шеји өјрәнирләр. Онлар чалышырлар ки, Петербургда "Гафгаз милли ијјәтиндән олан шәхс" стереотипи тамамилә арадан көтүрүлсүн вә Петербургда јашајан азәрбајҹанлылар шәһәрин чохмилләтли көнчләри арасында өз лајигли јерләрини тутсунлар.

Санкт-Петербургдакы али мәктәбләрлә әлагәләримиз кенишдир. Мухтаријјатын сәдри һәсрәт Аббасовун төшәббүсү вә гајғысы сајәсиндә азәрбајҹанлыларын тәһсил алдығы һәр бир али мәктәбдән ики төләбә ајда пул вә фәхри фәрманла мүкафатландырылыр. Биз истәјирик ки, ишимиздә механизм олсун. Гуру сөз вермәкдән һеч нә чыхмаз. Сон заманлар Петербурга көләнләр өсасән көнчләрдир. Онлар Тележнаја 37-јә өз евләри кими көлир, мәсләһәтләр истәјир, көмәк умур, иш јери ахтарырлар. Бурада исә онлара һәр чүр информасија верилир. Һүгугшүнасларымыз онлара пулсуз хидмәт көстәрирләр. Биз истәјирик ки, бурада јашајан һәр бир азәрбајҹанлы чохмилләтли Петербург шәһәринин бәрабәрһүгуглу вәтәндашы олсун.

Биз мүхтәлиф диаспорларын кечирдији тәдбирләрдә дә фәал иштирак едирик. Һавасыны уддуғумуз, сүјүнү ичдијимиз, чөрәјини једијимиз бөјүк Русијада кедән просесләрә дә биз бикәнә дејилик.

- Ешитдијимә көрә, Мухтаријјатын сәдр мүавини Исмајыл Рәһимов "Күлһәвәр шәһәр" Ичтимаи һәрәкатынын ән јүксәк мүкафатына лајиг көрүлүб?

- Исмајыл Рәһимов һәм дә Санкт-Петербург Әчзачылыг фабрикинин Директорлар Шурасынын сәдридир. Вахтилә бокс үзрә ССРИ-дә танынмыш идманчы, бејнәлхалг дәрәчәли идман устасы олуб, "Күлһәвәр шәһәр" Ичтимаи һәрәкатынын рәһбәрлији ону "Адамлар арасында күлүн, гаршылыглы анлашманын вә өмәкдашлығын мөһкәмләндирилмәсинә көрә" ән јүксәк фәхри фәрманла мүкафатландырараг, 1999-чу илин адамы сечмишдир.

Үмумијјәтлә, Петербургда јашајан азәрбајҹанлы зијалылар һәмишә халгымызын адыны учә тутараг мәдәнијјәтимизин, елмимизин инкишафы үчүн өз төһфәләрини верирләр.

- Билдијиниз кими, Санкт-Петербургда Азәрбајҹан консуллугу фәалијјәт көстәрир. Консуллугла әлагәләриниз нечәдир?

- Биз Азәрбајҹан Республикасынын Петербургдакы фәхри консулу Гүдси Османовла вә Милли Мәчлисин МДБ Өлкәләри үзрә Парламентләрарасы Ассамблејанын нүмајәндәси Ајдын Чәфәровла тез-тез көрүшүрүк. Онлар бизим ишимизлә марагланыр вә ишләримизи јүксәк гијмәтләндирирләр. Бизим мәгсәдимиз халга хидмәт етмәкдир. Һәр чәһәтдән - сијаси, мә'нәви вә мадди чәһәтдән... Үмумијјәтлә, консуллугла ишимизи гаршылыглы анлашма шәраитиндә гурмаға чалышырыг. Биз Азәрбајҹан президентинә өлимиздән көлән көмәји етмәјә һазырыг.

- Әлихан мүәллим, бүтүн бунлар бизим һамымызы севиндирир. Дүшүнүрүк ки, Санкт-Петербургда јаранан бу бирлик Азәрбајҹан диаспорунун инкишафына бөјүк төкан верәчәкдир.

- Мәни ән чох севиндирән милли јаддаша гајыдышдыр. Артыг адамлар баша дүшүб ки, биз нә итирмишик, нә газанмышыг. Әкәр инсанын јаддашы чанланырса, бу, ән бөјүк наилијјәтдир... Мән арзу едирәм ки, торпагларымыз кери алынсын, биз өз аиләмизин, вәтәнимизин хејринә динч өмәклә мәшғул олаг. Мән халгыма өмин-аманлыг вә парлаг сәма арзулајырам.

Данышдыгча Әлихан мүәллимин сөһбәтләриндән дојмаг олмур. Сөһбәтимиз узаныр, узаныр... Мәним Әлихан мүәллимлә көрүшүмү төшкил едән "Товариш Гамзајев"ин тез-тез саата бахмасы диггәтимдән јајынмыр вә бир даһа Әлихан мүәллимдән сорушурам:

- Әлихан мүәллим даһа нә арзунуз вар?

- Һә, Күлејман мүәллим, аз гала унутмушдум. Бураларда товариш Гамзајев кими танынан чох һөрмәтли Әлиһүсејн Һәмзәјев саг олсун ки, бизи көрүшдүрдү. Полад Бүлбүлоғлуна салам сөјлә. Бир дә арзу едирәм ки, Санкт-Петербургда јашајан көзәл сәнәткарларымыз Әдаләт Шүкүров вә Фаиг Чәләбијевин доғма Азәрбајҹанда консертләри төшкил олунсун...

Әлихан мүәллим көрүшүмүздән чох мәмнун олдуғуну дилә кәтирир, "визитка"сыны мәнә верир, өмәкдашларыма мәним "координатларымы" көтүрмәји тапшырыр. Мән исә гүрур һиссијлә һачанса јаздығым бир ше'рин сон мисраларыны зүмзүмә едә-едә јенидән көрүшмәк арзусүјла онунла хүдаһафизләширәм.

Вәтән, нә сирр вар торпағында?
Сәндән узагларда
көлмә көсмәјә јолдаш ахтарырыг,
Мин-мин инсанын ичиндә
өзүмүзү гәриб адландырырыг.
Даһа көврәлирик,
Даһа јахынлашырыг сәндән
узагларда...

Күлејман ӘЛИСА,
Азәрбајҹан Јазычылар Бирлијинин үзвү

Бакы-Санкт-Петербург-Бакы

Azərbaycan.- 2001.- 20 fevral.- S.5.